

Samtidshistorie – Hhx
Vejledning / Råd og vink
Afdelingen for gymnasiale uddannelser 2010

Alle bestemmelser, der er bindende for undervisningen og prøverne i de gymnasiale uddannelser, findes i uddannelseslovene og de tilhørende bekendtgørelser, herunder læreplanerne. Denne Vejledning/Råd og vink indeholder forklarende kommentarer til nogle af disse bestemmelser, men indfører ikke nye bindende krav. Desuden gives eksempler på god praksis samt anbefalinger og inspiration, og den udgør dermed et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse. Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

1. Identitet og formål	2
2. Faglige mål og fagligt indhold.....	2
2.1 Faglige mål.....	3
2.2 Kernestof.....	5
2.3 Supplerende stof.....	6
3. Tilrettelæggelse.....	7
3.1. Didaktik	7
3.2 Arbejdsformer	8
Skriftlighed	9
Opgaven i dansk og/eller samtidshistorie	10
3.3 It.....	11
3.4 Samspil med andre fag	13
Studieområdet del 3 (det internationale område)	13
Studieretningen	14
Studieretningsprojektet	16
4. Evaluering.....	17
4.1 Løbende evaluering.....	17
4.2 Prøveformer.....	17
Prøveform a	17
Prøveform b	19
Synopsis.....	20
4.3. Bedømmelseskriterier	21

1. Identitet og formål

Samtidshistorie er et humanistisk og samfundsvidenskabeligt fag. Samtidshistorie handler om, hvorledes mennesker lever, har levet og har organiseret sig i forskellige kulturer og samfund i de seneste ca. 200 år. Fagets genstandsområde er primært national og international politisk og økonomisk historie samt udviklingen i sociale og kulturelle forhold.

Under identitet er fagets periodemæssige afgrænsning foretaget. Formuleringen ”i de seneste ca. 200 år” skal forstås som en ramme, inden for hvilken faget definerer sin tidsmæssige selvforståelse. I forbindelse med visse problemstillinger kan det evt. være hensigtsmæssigt at inddrage forhold og begivenheder, der ligger mere end ca. 200 år tilbage. Men man bør holde sig for øje, at hensigten hermed skal være at belyse problemstillinger, der ligger inden for de 200 år.

Faget defineres som både humanistisk og samfundsfagligt: humanistisk i sit fokus på menneskets handlinger/aktiviteter, men også samfundsvidenskabeligt, fordi disse handlinger og aktiviteter ses i en strukturel/samfundsmæssig sammenhæng. Denne definition og fagets fokus på politiske, økonomiske og kulturelle forhold gør det samtidig let at bringe faget i samspil med uddannelsens øvrige fag.

Undervisningen i samtidshistorie B har som formål at udvikle elevernes historiske bevidsthed og identitet samt deres lyst til at stille spørgsmål til fortiden for at opnå ny erkendelse af deres samtid. Herved kvalificeres evnen til at deltage aktivt i samfundet, nationalt og globalt. Via indsigt i den historiske og kulturelle udvikling i andre samfund skal elevernes evne til at møde andre kulturer i en verden præget af hurtig forandring og øget samkvem på tværs af kulturer styrkes. Undervisningen skal udvikle elevernes evne til at vurdere og strukturere forskelligartede former for historisk materiale og forskellige former for historieformidling, så deres evne til at tage stilling til nationale og internationale historiske og aktuelle problemstillinger styrkes.

Formålsformuleringen lægger hovedvægten på centrale færdigheder og kompetencer, nemlig dannelse af identitet og udvikling af historisk bevidsthed. De to fænomener hænger sammen. Via den historiske bevidsthed når eleven til erkendelse af sig selv og det omgivende samfund som et resultat af en række udviklingsprocesser. Eleven opnår forståelse af, at forandring er det blivende. Herved styrkes identiteten, herunder afklaringen af egen rolle i en foranderlig omverden: eleven opnår bevidsthed om handlemuligheder og begrænsninger. Undervisningen i samtidshistorie er således med til at fremme elevernes dannelsesproces som aktive og ansvarlige medborgere i et demokratisk samfund. Formålsafsnittet omtaler desuden elevernes evne til at vurdere og strukturere historisk materiale og historieformidling. Formålet hermed er tredelt:

- Den kildekritiske færdighed styrkes
- Evnen til at strukturere et materiale styrkes
- Eleverne opnår evne til at tage kritisk og selvstændig stilling til såvel historiske som aktuelle spørgsmål og problemfelter

2. Faglige mål og fagligt indhold

De faglige mål udtrykker de kompetencer og det niveau, som eleven skal beherske, mens kernestoffet udgør det obligatoriske faglige indhold i faget. Kernestoffets funktion er først og fremmest at bidrage til målopfyldelsen. Det er op til slutevalueringen at bedømme, i hvilket omfang og på hvilket niveau målene er blevet nået. I det følgende anføres de enkelte mål suppleret med kommentarer.

2.1 Faglige mål

<i>demonstrere indsigt i den nationale, regionale, europæiske og globale udvikling inden for de seneste ca. 200 år og reflektere over samspillet mellem disse niveauer</i>	I ordet indsigt ligger mere end et kendskab. Der er tale om en bearbejdning, således at eleven ikke blot kan reproducere et givet stof. Der kan i de enkelte forløb arbejdes med et enkelt perspektiv, fx det nationale, eller flere, men eleverne skal igennem faget arbejde med alt fra nationalt til globalt perspektiv og forstå sammenhængen mellem disse.
<i>forklare samfundsmæssige forandringer som et samspil mellem kontinuitet og brud samt forholde sig reflekterende til periodeopdeling af danmarks- og verdenshistorien inden for de seneste ca. 200 år</i>	Her fokuseres på fagets tidsmæssige dimension, og i tæt sammenhæng hermed den historiske dynamik: Hvad er det, som igangsætter, vedligeholder eller bremser forandringer, nationalt som internationalt? Desuden problematiseres opdelingen af tid. Eleverne skal kunne vurdere hensigtsmæssigheden af en given periodeinddeling og overveje alternative inddelinger.
<i>dokumentere indsigt i grundlæggende styreformer, politiske ideologier og menneskerettigheder</i>	Dette element er ikke mindst vigtigt ud fra den betragtning, at demokrati måske opfattes som en selvfølge af unge i vores kultur. I forlængelse heraf er udbredelsen af menneskerettigheder centralt i den internationale, politiske debat, og i den forbindelse kan diskussionen om definition af menneskerettigheder, og hvorvidt disse er universelle inddrages.
<i>demonstrere forståelse af konflikters opståen og deres løsning samt internationale samarbejdsmuligheder og deres institutionalisering</i>	Som det er tilfældet ved de øvrige mål, bør man også her bemærke, hvilket kompetence-begreb, der anvendes. Det er ikke tilstrækkeligt, at eleverne kender til konflikter. De skal demonstrere, at de forstår konflikternes opståen og løsning. Ikke bare et hvordan – men også et hvorfor. Historien kan fremvise mange eksempler på konflikter: Hvordan opstår de, er der et mønster – eller er der tale om forskellige årsager fra gang til gang? Hvordan løses konflikter: Udmattelse, forhandling, mægling, trusler eller magtanvendelse? Målpunktets anden del drejer sig om internationalt samarbejde og institutionaliseringen heraf. Hvilke faktorer har fremmet henholdsvis hæmmet det internationale samarbejde? Hvilke fora og organisationer er blevet etableret med henblik på at løse

	konflikter – og med hvilken succes?
<i>analysere samspillet mellem mennesker, natur og samfund</i>	Vekselvirkningen mellem mennesker, natur og samfund (her opfattet bredt: fællesskab/kultur) er central i forbindelse med al historisk dynamik. Hvordan indretter mennesker sig efter de naturgivne omstændigheder? Og hvad betyder menneskets brug af naturen og dens ressourcer omvendt for levevilkår og fremtidige livsbetingelser? Her skal eleverne kunne analysere, de skal med andre ord kunne splitte helheden (samspillet) i enkeltelementer og vurdere de enkelte elementers betydning for sig og i samvirke med de øvrige elementer.
<i>forklare udviklingen i den globale velstand med inddragelse af udviklingsteorier</i>	Hvilke faktorer er medvirkende til at lokalisere vækst, henholdsvis stilstand/tilbagegang? Hvorfor har der været forskellige vækstcentre i forskellige perioder? Eleverne skal i den forbindelse præsenteres for og kunne anvende udviklingsteorier i diskussioner om scenarier for eksempelvis øget global ulighed – eller det modsatte, om økonomisk vækst i relation til ressourceforbrug og miljø, om fattigdom og livskvalitet o.lign.
<i>demonstrere indsigt i udviklingen i kulturelle og sociale forhold, nationalt og globalt</i>	Målet beskæftiger sig med hvilke faktorer, der påvirker udviklingen i levevilkår i bred forstand, og hvorledes kultur og sociale forhold hænger sammen. Her kan arbejdes med definitioner af kultur, og hvordan kulturelle udtryk bruges i historiske sammenhænge. Der kan arbejdes på nationalt eller internationalt niveau, eller man kan undersøge samspillet mellem disse niveauer.
<i>anvende historisk metode, herunder formidle historiske problemstillinger samt forholde sig kritisk til historiske kilder og fremstillinger</i>	Eleverne skal kunne anvende historisk metode, det vil sige videnskabsfagets metode i en tilpasset form. Her vil først og fremmest være tale om processen med at indsamle materiale til belysning af en given problemstilling. Hvordan kan historisk materiale svare på det? I arbejdet med historiske spørgsmål vil det typisk være nødvendigt at læse og overskue et stort stof, hvilket stiller krav om overblik og evnen til at uddrage væsentlige pointer. Eleverne skal opnå en forståelse af, at kildematerialet – som kan opfattes meget bredt - ”åbner sig”, idet man

	stiller relevante spørgsmål til materialet, altså er det vigtigt at holde sig for øje, hvad man skal bruge kilden til. Herved bringes også de taksonomiske niveauer i spil, og målet kan overordnet set anskues som centralt for opnåelse af generel studiekompetence, som hermed også styrkes i samspil med andre fag. (Se også afsnit 3.4)
--	---

2.2 Kernestof

I det følgende udfoldes de enkelte, obligatoriske kernestofpunkter. I arbejdet med disse punkter bør man naturligvis have fagets mål i baghovedet.

Hovedlinjer i danmarkshistorien og verdenshistorien

Når der tales om hovedperioder, vil det være oplagt at knytte disse til formuleringen under de faglige mål: refleksion over periodeopdeling. Der arbejdes indenfor den tidligere definerede ramme for faget - de seneste ca. 200 år, og her indenfor er genstandsfelterne både danmarks- og verdenshistorie.

Væsentlige konflikt- og samarbejdsrelationer i det 20. og 21. århundrede

Til besvarelsen af spørgsmålet om, hvad der kan betragtes som væsentligt, kan evt. hentes støtte i fagets tidsdimension: Hvad var/er væsentligt på længere sigt? Væsentlige konflikt- og samarbejdsrelationer afgøres altså ud fra såvel et fortids- som nutidsperspektiv. Dette kan især være vigtigt at holde sig for øje, når man beskæftiger sig med konflikt og samarbejde i det 21. århundrede.

Væsentlige elementer i den politiske og økonomiske udvikling i Europa efter 1945

Europa har i perioden siden 2. verdenskrig gennemgået en dramatisk udvikling, blandt andet som resultat af den storpolitiske udvikling, ligesom udviklingen i Europa har påvirket resten af verden. I denne forbindelse kan arbejdes med emner som EF/EU, Europas deling og samling som følge af den kolde krig eller Europas ændrede rolle på verdensscenen som følge af afkoloniseringen og nye supermagters position.

Udviklingen af demokrati og menneskerettigheder i nationalt og internationalt perspektiv

Dette punkt kan behandles under mindst to synsvinkler. Den positive, fx: Demokratiets opståen og vækst inden for de seneste ca. 200 år eller menneskerettighederne, fra den amerikanske uafhængighedserklæring til FN's og EU's erklæringer herom. Den negative, fx: Fraværet af demokrati og de manglende menneskerettigheder i store dele af verden. Har vi/Vesten et ansvar for demokratiudviklingen i andre dele af verden? Desuden kan der også her arbejdes med demokratidiskussionen i forbindelse med EU eller debatten om det danske demokratis tilstand, fx under inddragelse af den nyligt opstillede demokratikanon.

Forholdet mellem rige og fattige regioner og udviklingen i den globale arbejdsdeling

Dette punkt knytter sig tæt til det faglige mål, der handler om global velstand og udviklingsteorier. Der kan her arbejdes med historiske forklaringer på økonomiske forskelle mellem forskellige regioner, ligesom forudsætninger for fremtidige vækstcentre og udvikling af fattige regioner kan

belyses. Under dette punkt vil der desuden være rige muligheder for skabe samspil med de økonomiske fag i studieretningerne.

Kultur og levevilkår i nationale og globale sammenhænge

Der er mulighed for at beskæftige sig med kultur eller subkulturer på nationalt plan samt disses forudsætninger og betydninger. Eller man kan undersøge, hvordan kulturer påvirker hinanden internationalt, fx amerikanisering eller perspektiverne i mødet mellem vestlig og ikke-vestlig kultur. Desuden kan arbejdes med samspillet mellem kultur og levevilkår, fx i perioder præget af kulturelle opbrud.

Faget er organiseret i seks til otte forløb. I hver af nedenstående perioder læses ét eller to forløb, således at hovedvægten i dette eller disse forløb lægges inden for den pågældende periode:

- før 1920
- mellem 1920 og 1960
- mellem 1960 og 1990
- efter 1990

Varigheden af de enkelte forløb bestemmes af den enkelte lærer, men der bør tilstræbes en vis jævnhed mellem de enkelte forløb i forhold til fagets totale timetal. Et af forløbene kan evt. gennemføres inden for rammerne af studieområdet.

Med hensyn til forløbenes placering på læreplanens fire perioder (før 1920, mellem 1920 og 1960, mellem 1960 og 1990 og efter 1990) stilles der krav om, at forløbene fordeles med et eller to forløb i hver af perioderne. Det skal bemærkes, at periodeafgrænsningen ikke skal opfattes knivskarpt, blot skal hovedvægten i et forløb lægges inden for den givne periode.

2.3 Supplerende stof

Det supplerende stof skal udvælges således, at det uddyber og perspektiverer kernestoffet og derved medvirker til opfyldelsen af de faglige mål. Det supplerende stof skal blandt andet medvirke til at opfylde målet om anvendelse af historisk metode, da dette ikke er omfattet af kernestoffet, men indgår som et centralt fagligt mål.

Derudover vil valget af supplerende stof dels afhænge af de valgte forløb, dels afhænge af samspillet med andre fag, herunder i høj grad toningen i forhold til det enkelte holds studieretning. I studieretninger med virksomhedsøkonomi kan der i samtidshistorie via det supplerende stof ske en toning i retning af virksomheds- og erhvervshistorie. I studieretninger med afsætning kan i særlig grad arbejdes med udviklingen i samfundsmæssige og kulturelle forudsætninger for afsætning af et produkt. Et mindre arbejde i samtidshistorie i forbindelse med en studietur vil ligeledes kunne henregnes til supplerende stof.

Til sidst skal anføres eksempler på historiske under- eller sidediscipliner ("bindestregshistorie"), hvorfra der kan hentes inspiration til en toning af et givet forløb:

- De økonomiske teoris historie
- Idehistorie
- Kulturhistorie
- Teknologihistorie
- Erhvervshistorie
- Lokalhistorie

- Mentalitetshistorie.

3. Tilrettelæggelse

Faget samtidshistorie er berammet til 130 timer, der afvikles dels som obligatorisk fag i de enkelte studieretninger, dels i studieområdet del 3 med ca. 15 timer. Placeringen af de øvrige ca. 115 timer besluttet lokalt på skolen med mulighed for afslutning af faget efter enten 4. eller 6. semester.

På grund af fagets rolle i studieområdet og som muligt fag i studieretningsprojektet vil det være naturligt at lade faget afslutte efter 6. semester. Afsluttes faget allerede efter 4. semester, skal man være opmærksom på, at alle 130 timer skal være læst på dette tidspunkt, og det vil derfor være nødvendigt at tilføre faget yderligere timer til afvikling i studieområdet. Også af hensyn til den mundtlige prøve i faget og elevernes modenhed vil det være hensigtsmæssigt, at faget har placeret timer på tredje år, idet faget stiller en række væsentlige krav til elevernes selvstændighed, f.eks. i forbindelse med et selvvalgt forløb.

En placering af samtidshistorietimerne udelukkende i 5.-6. semester kan imidlertid også være problematisk. Det skyldes hensynet til opgaven i dansk og/eller samtidshistorie, der normalt skrives på uddannelsens 2. år, med mindre samtidshistorieundervisningen først begynder på 3. år – i hvilke tilfælde opgaven skrives i 5. semester (jf. hhx-bekendtgørelsens bilag 4). Skrives opgaven i samtidshistorie først på dette tidspunkt opstår der imidlertid en kraftig forøget arbejdsbyrde for den enkelte elev på tredje år. Det kan således være hensigtsmæssigt at lade samtidshistorie starte på andet år og slutte på tredje år, selv med de ulemper dette kan indebære i form af et spredt timetal og sårbarhed i forhold til aflysninger.

3.1. Didaktik

Undervisningen skal tage udgangspunkt i det faglige niveau, som eleverne har opnået i grundskolen og tilrettelægges, således at de gradvist møder større kompleksitet i stofvalg og metodik og oplever større selvstændighed og ansvar i forhold til deres egen faglige udvikling.

Undervisningen tilrettelægges med progression. Ved undervisningens start arbejdes der fortrinsvis med udgangspunkt i deduktiv metode, gradvist inddrages induktiv metode, hvor der anvendes en problemorienteret tilgangsvinkel, således at eleverne selv formulerer problemstillinger, indsamler og bearbejder materiale og præsenterer resultatet.

Undervisningens udgangspunkt er gennemgående nutidige problemstillinger.

I arbejdet med faget og de enkelte forløb skal selvstændiggørelsen af eleverne i læreprocessen stå som et centralt mål i tilrettelæggelsen. Elevernes historiske bevidsthed og faglige forudsætninger vil typisk være ret forskellige ved fagets begyndelse, og det er derfor oplagt at skabe progression i undervisningen ved at tage udgangspunkt i deduktive metoder og høj grad af lærerstyring for efterhånden at anlægge en mere induktiv vinkel med mere elevstyring. Dette kan fx ske ved at lade eleverne selv stille spørgsmål til og identificere væsentlige pointer i det konkrete materiale – herved trænes eleverne samtidig i arbejdet med forskellige taksonomiske niveauer og forberedes til arbejdsformen i forbindelse med prøveform b. Eller eleverne kan holde faglige oplæg for hinanden, evt. med opponering fra de øvrige elever. Endelig er det et krav, at eleverne i forbindelse med et af de valgte forløb arbejder med en selvvalgt problemformulering og et selvvalgt materiale – dette vil naturligt placeres i forbindelse med et af de senere forløb i undervisningen, hvor eleverne har opnået en tilpas modenhed og arbejdsdisciplin. Opøvelsen af elevernes selvstændighed og kritiske sans i faget er en vigtig del af elevernes dannelsesproces og en forudsætning for arbejdet med de

større (fler)faglige opgaver i forbindelse med dansk-samtidshistorieopgaven, studieområdet og studieretningsprojektet.

Ved tilrettelæggelsen af den konkrete undervisning i faget tages der gennemgående udgangspunkt i nutidige problemstillinger, forstået på den måde at perspektivering til det liv og den verden, der er nutidig og virkelig for eleverne til stadighed er central i undervisningen. Herved stimuleres elevernes bevidsthed om historien som en kontinuerlig proces, der knytter fortid, nutid og fremtid sammen og giver større forståelse af samtidens problemstillinger, jf. fagets formål.

Undervisningen baseres på en række forskellige undervisningsmaterialer. Materialebegrebet dækker over såvel forskellige fremstillinger som primært materiale (kilder), både skriftlige og ikke-skriftlige. Variation i valget af materialer i det enkelte forløb er tilrådeligt, således at en ensidig lærebogsstyring undgås.

Materialet kan være at vidt forskellig beskaffenhed. Der kan være materiale med tilknytning til familielivet (dagbøger, breve, fotoalbum), massemedierne (aviser, ugeblade, film, tv, radio), foreningslivet (taler, dokumenter, sange) eller fra kunstens verden (noveller, romaner, film, tv). Det afgørende her er, at det materiale, der inddrages, kan bidrage til øget historisk bevidsthed og forståelse hos eleverne.

Massemedierne har en stærkt stigende indflydelse som udgangspunkt for elevernes historiebevidsthed. Dette sker både gennem aktualitets- og dokumentarudsendelser, inden for fiktionen (film og tv-serier) og forskellige mellemformer mellem disse (faktion, dramadokumentar). Derfor kan det være en god ide at inddrage massemediernes produkter i de enkelte forløb. Det vil her ofte være hensigtsmæssigt kun at bruge enkelte klip fra en konkret udsendelse eller film, ligesom det jo også er praksis i forbindelse med skriftlige tekster. Derfor er klip der illustrerer bestemte sammenhænge eller problemstillinger ofte at foretrække, idet helhederne kan komme til at sløre det ønskede budskab. At vise en hel film vil endvidere være meget tidskrævende.

Det vil i forbindelse med faget også være værd at foretage ud-af-huset aktiviteter. Virksomhedsbesøg, museumsbesøg eller byvandring kan nævnes som oplagte eksempler. Det er også oplagt, at faget samtidshistorie kan indgå i forbindelse med de studieture, der normalt planlægges på skolerne. Samtidshistorie kan her indgå som det fagområde, der kan sætte konkrete oplevelser ind i en større helhed eller i højere grad bringe et forløb fra den faglige undervisning ”ind under huden”. Omvendt kan man også lave inde-i-huset aktiviteter. Gæstelærere kan med fordel inddrages for at ”sætte kød og blod” på en konkret problemstilling. Hvis man f.eks. har et forløb om FN’s fredsbevarende aktiviteter, er det muligt at få mange forskellige gæstelærere i tale.

Aktiviteter ud af huset og inde i huset vil være et godt supplement til det arbejde, der udføres til daglig i klassen. Hvis disse aktiviteter er godt forberedte vil de ofte have en inspirerende og illustrerende effekt på eleverne.

3.2 Arbejdsformer

Arbejdet med faget organiseres som forløb med udgangspunkt i fagets kernestof og i det supplerende stof. I forbindelse med et af de valgte forløb arbejder eleverne med en selvvalgt problemformulering og et selvvalgt materiale.

Arbejdet med fagets mål organiseres som 6-8 forløb med udgangspunkt i fagets kernestof og det supplerende stof, evt. afvikles et af forløbene inden for rammerne af studieområdet del 3. I forbindelse med et af de valgte forløb skal eleverne som nævnt arbejde med en selvvalgt problemformulering og selvvalgt materiale. Dette betyder, at eleverne her selv skal være med til at vælge et emne, formulere en problemstilling, finde materiale herom, behandle det og udtrække de væsentligste konklusioner herom. Arbejdet indgår i det materiale, som danner grundlag for eksamen. At udarbejde problemformulering på baggrund af valgte problemstillinger er en vanskelig proces, som bør trænes flere gange. Man kan fx lære eleverne først i en brain-storm at stille mange umiddelbare spørgsmål til et udleveret materiale og dernæst udvælge og strukturere spørgsmålene, så der kan sammensættes en problemformulering, der bevæger sig på flere taksonomiske niveauer. Klassen kan i fællesskab med brug af præsentationsprogram og projektor arbejde med at skrive og forbedre en problemformulering. Produktet af elevernes arbejde kan fx være en synopsis efterfulgt af en mundtlig fremlæggelse, hvorved forløbet skaber rum for fordybelse, styrker elevernes selvstændighed i faget som beskrevet under afsnittet om didaktik og tjener som træning til eksamen i faget og i studieområdet. En anden mulighed kan være at lade eleverne skrive og holde en tale om deres emne.

Skriftlighed

Samtidshistorie har ingen egentlig skriftlig dimension, men kan reelt for den enkelte elev blive et fag med betydelig skriftlighed, da der er mulighed for at arbejde med faget i forbindelse med opgaven i dansk/samtidshistorie, studieretningsprojektet og studieområdet del 3. Skolen kan da også af den samlede elevtids-pulje tilføre faget elevtid som en styrkelse af elevernes generelle skrivekompetencer. I givet fald skal der ske en form for koordination af det skriftlige arbejde mellem fagene, således at skriftlighed opfattes som en generel studiekompetence, der vedrører alle fag. Et eksempel på dette kunne være at bede eleverne i mindre grupper skrive en halv side i forbindelse med arbejdet med et bestemt forløb med krav om, at der inddrages et citat og dokumenteres med angivelse af kilde. I gennemgangen fokuseres blandt andet på citatets relevans samt citat- og dokumentationsteknik. Denne og lignende øvelser kan yderligere ses som en måde at opøve eleverne i at skrive sig ind i fagets skriftlige diskurs. At fag har forskellige skrivetraditioner kan for eleverne være en pointe i sig selv, og eleverne vil sædvanligvis ikke have nogen udtalt bevidsthed om fagenes forskellighed med hensyn til skriftlige genrer og paradigmer. Der kan derfor med fordel arbejdes med at eksplicite og forklare disse konventioner. Endelig bør skriftlighed ses som et værktøj, der stimulerer den faglige læring og fastholder viden – også i mundtlige fag.

Det kan således under alle omstændigheder anbefales, at skriftlighed indtænkes som en arbejdsform i faget i forbindelse med den ordinære undervisning, og det er en pointe, at skriftligt arbejde kan være andet end store skriftlige opgaver, der kræver rettelser af læreren. Små synopsis som oplæg til mundtlig fremlæggelse, power point-præsentation, referat af gruppearbejde eller refleksion over arbejdet med et bestemt forløb er eksempler på skriftlighed, der kan integreres i den øvrige undervisning uden at opfattes som egentlige skriftlige opgaver.

Også skriftlighed må tilrettelægges med progression fra det enkle til det komplicerede, og således at nødvendige delkompetencer trænes særskilt. Her er tale om stilladsering, dvs.: eleverne trænes i at beherske de forskellige ”byggesten”, der tilsammen skaber fx en rapport, eller læreren tilvejebringer et fundament for elevernes skriftlige arbejde. Dette kan gøres på flere måder, fx:

- Hvordan skriver man på forskellige taksonomiske niveauer? Fx ud fra opgaveformuleringer, der indeholder ét niveau

- Fra historiske kilder og fremstillinger uddrage informationer, der kan hjælpe med at besvare et bestemt spørgsmål, og herefter skrive en redegørelse
- Undersøge forskellige typer historiske tekster og diskutere, hvad der karakteriserer dem
- Identificere og formulere problemstillinger skriftligt
- Gennemgå en problemstilling i klassen og herefter skrive en kommentar til en avis
- Flette citater ind i egne formuleringer
- I grupper skrive mindmap, der hænges op i klassen, som indledning til eller afslutning på et forløb
- Skriveøvelse på baggrund af lærerformuleret støttesætning, der hjælper eleverne til at finde ind i den faglige diskurs. Fx ”Fordi betingelserne i Versailles-traktaten var så hårde for Tyskland, opstod i de følgende år...”

Opgaven i dansk og/eller samtidshistorie

Centralt for emnet skriftlighed i faget står opgaven i dansk og/eller samtidshistorie, der indgår som en milepæl i træningen af de generelle skrivekompetencer, jf. hhx-bekendtgørelsens bilag 4. Om definitionen på disse skrivekompetencer hedder det:

Eleverne skal under anvendelse af faglig viden, grundlæggende metoder i faget/fagene og relevant dokumentation kunne give en klar, sammenhængende og nuanceret skriftlig fremstilling, der bygger på følgende studieforberedende skrivekompetencer:

- *genrebevidsthed*
- *sproglig korrekthed*
- *disposition*
- *argumentation*
- *anvendelse af citater, figurer, illustrationer m.v.*
- *præsentation*
- *relevante henvisninger, noteapparat og litteraturliste*

Det er således disse kompetencemål, man skal holde sig for øje i den samlede tilrettelæggelse og progression i de opgaver, der indgår i bilag 4, herunder opgaven i dansk/samtidshistorie, men alle mål skal ikke nødvendigvis tilgodeses i hver opgave. Herudover er rammerne imidlertid ganske frie og op til tilrettelæggelsen på den enkelte skole (se dog bilag 4 for generelle bestemmelser om tilrettelæggelse mv.). Om de særskilte krav til dansk-/samtidshistorie opgaven nævnes blot, at hver elev skal *besvare en opgave i en faglig problemstilling*, som kan være enkeltfaglig eller flerfaglig. Dvs. udgangspunktet for arbejdet med opgaven er, at der arbejdes problemorienteret, men produktet er en lokal beslutning. Rapport vil være den klassiske genre at bevæge sig i, men også formidlingsorienterede genrer, evt. elektronisk, vil være en mulighed. Det må dog kraftigt anbefales, at eleverne får mulighed for at arbejde på forskellige taksonomiske niveauer som en forberedelse til de store skriftlige opgaver på 3. år.

Det er ligeledes en lokal beslutning, om eleverne selv skal udarbejde problemformulering, eller opgaven stilles af vejlederen/vejlederne. Der kan være fordele ved begge dele, da eleverne under alle omstændigheder skal kunne skrive ud fra både selvvalgt problemformulering og stillet opgave i henholdsvis DIO og SRP – under alle omstændigheder bør spørgsmålet afgøres som et led i den overordnede tilrettelæggelse af de studieforberedende skrivekompetencer.

Det er ikke et krav, at opgaven skrives inden for faglige områder, der har været gennemgået i undervisningen, men opgaven skal skrives inden for rammerne af faget, jf. de faglige mål.

Opgaven udarbejdes uden for uddannelsestiden, men læreren fungerer som vejleder i processen. Bedømmelsen bør først og fremmest have karakter af en formativ evaluering, hvor elevens fokusområder for fremtidige opgaver i faget såvel som generelt er i centrum.

Eksempler på emner for opgaver i samtidshistorie:

- På baggrund af en redegørelse for den internationale og danske økonomiske vækst i 1960'erne undersøges opbruddet i kønsrollemønstret og forskellige kvindebevægelser valg af mål og aktiviteter, og der gives en vurdering af disse kvindebevægelser resultater.
- Modstandsbevægelses fremkomst, mål og aktiviteter under den tyske besættelse af Danmark 1940-1945. Herunder gives en vurdering af industrisabotagens og jernbanesabotagens betydning for den militære udvikling i Europa og for Danmarks internationale position.
- En undersøgelse af Kinas politiske og økonomiske udvikling fra ca. 1980, og i forlængelse heraf en vurdering af mulighederne for at skabe demokrati i landet.
- USA's rolle i verden efter afslutningen af den kolde krig, herunder en vurdering af perspektiverne i "krigen mod terror".

Eksempler på opgaver i samtidshistorie og dansk:

- Modstandslitteratur under besættelsen. En undersøgelse af, hvordan modstanden mod tyskerne kom til udtryk i litteraturen, fx med udgangspunkt i en analyse af revytekster af Poul Henningsen eller digte af Morten Nielsen.
- Udenomsparlamentariske bevægelser i 1930-ernes Danmark med særligt henblik på Konservativ Ungdom. Med udgangspunkt i en analyse af taler, fotos og plakater beskrives bevægelsens mål og metoder.
- Landbokvinder i slutningen af 1800-tallet. Analyse Marie Bregendals roman "En dødsnat" (1912) med perspektivering til landbokvindernes vilkår.
- Pressens udvikling fra 1849-1918. Redegørelse for pressens udvikling og dens forskellige funktioner fra 1849 frem til tiden omkring 1. verdenskrig. Med udgangspunkt i analyser af avisartikler belyses denne udvikling.

3.3 It

Den samfundsmæssige og pædagogiske udvikling stiller løbende nye krav til undervisningen i form af fx fokus på kompetencer og elevaktivitet. Hertil kommer nye elevtyper, "digitale indfødte", for hvem elektroniske medier er en integreret del af hverdagen, og ikke bare nye, "smarte" redskaber. Disse udviklinger giver udfordringer, men først og fremmest en række muligheder i samtidshistorieundervisningen.

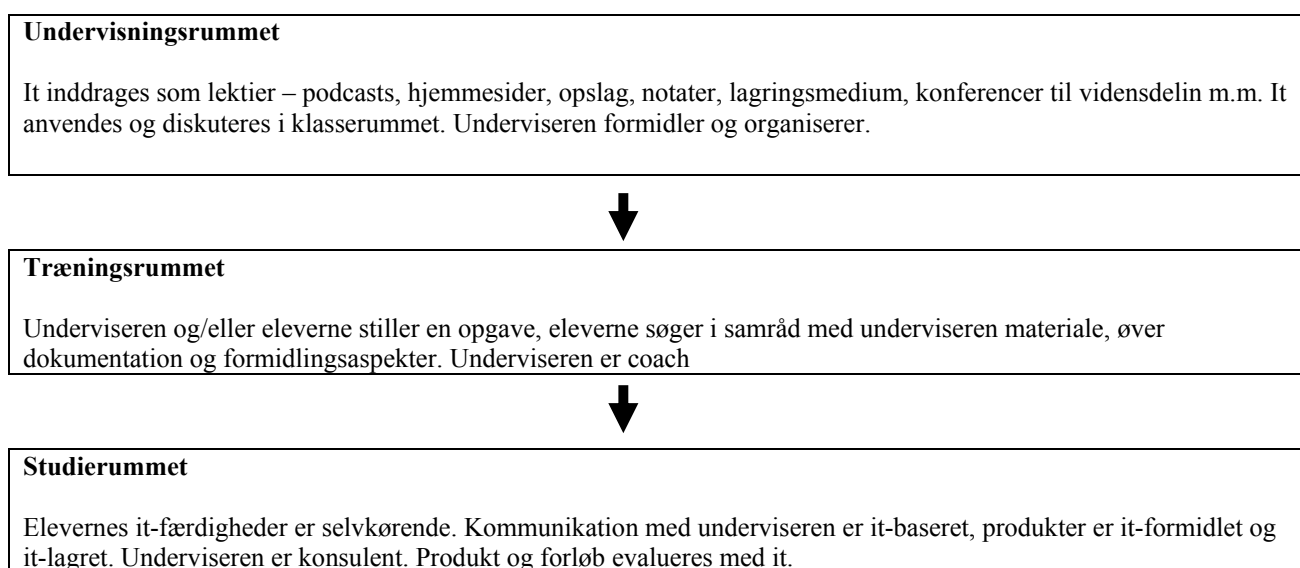
Centralt i denne forbindelse står først og fremmest brugen af internettet. Stort set alle elever vil være trænede i brug af nettet, både i skole- og private sammenhænge, men en del vil have opøvet dårlige it-vaner – fx Google som universalmiddel til at besvare alle spørgsmål – eller have en begrænset bevidsthed om, hvilke muligheder internettet tilbyder i faglige sammenhænge. It-anvendelsen fremstår derfor meget ofte ukritisk og ureflekteret, og her kan samtidshistorie med sit eksplicitte fokus på kildekritik spille en central rolle og yde et værdifuldt bidrag til den generelle udvikling af elevernes dannelse og studiekompetence. Eksempler på øvelser, der kan tjene som øjenåbnere for eleverne i deres brug af fx Google og netbaserede leksika kan være:

- Sammenstilling af forskellige leksikale links om det samme emne, fx Palæstinakonflikten, med henblik på at undersøge forskelle og ligheder

- Sammenligning af to tilsyneladende lige valide hjemmesider, fx om holocaust
- Informationssøgning med forskellige nøgleord i klassen og diskussion af, hvilke søgninger, der giver bedst resultat, og hvordan de bedste links identificeres

Udover at pege på en konkret, faglig brug af internettet kan der være den pædagogiske pointe ved netbaseret undervisning, at elevernes interesse vækkes, så de fx af sig selv klikker videre på links til fx forklarende artikler og kilder, som en historiefaglig hjemmeside tilbyder. Desuden vil inddragelse af nettet i undervisningen naturligt appellere til visuelt orienterede elever med mulighed for at få historien illustreret med billeder og filmklip. Eller eleverne kan selv producere ny viden til en hjemmeside ved fx at udvælge billeder og producere tilhørende tekst – herved trænes samtidig skriftlighed og formidling (jf. afsnit om arbejdsformer ovenfor).

It i undervisningen kan dog omfatte andet end internettet. En del materiale, fx radio- og tv-udsendelser, kan podcastes og afspilles i undervisningen, eller en podcast kan være elevernes lektie frem for en traditionel tekst. Igen kan dette dels tjene til at illustrere mangfoldigheden i historiefaglige materialer, dels appellere til elever, for hvem læsningen af større tekstmængder giver barrierer i forhold til læringen. Læreren kan naturligvis også selv producere podcasts, som eleverne kan downloade og dermed afspille de samme forklaringer flere gange efter behov, eller podcasten kan bruges som udgangspunkt for opgaveløsning ved feltarbejde, fx i form af en byvandring. Endelig kan eleverne aflevere opgaver som podcast – herved trænes den mundtlige formidling i faget, og stille elever, der let overses i en stor klasse, får mulighed for at demonstrere deres evner. Nedenstående figur viser, hvorledes it kan være en faktor i progressionen i undervisningen¹:



Progressionen kan indtænkes i et forløb, men mere nærliggende igennem undervisningen i faget generelt med studieområdet del 3 og studieretningsprojektet som eksempler på stadier, hvor eleverne befinder sig i ”studierummet”.

¹ Fra Marie-Louise Ebert: ”Historie og it” i Peder Wiben (red.): *Historiedidaktik*, Columbus 2009

3.4 Samspil med andre fag

Samtidshistorie B er omfattet af det generelle krav om samspil mellem fagene, væsentligst gennem studieområdet som beskrevet i bilag 2. Dele af kernestof og supplerende stof vælges og behandles, så det bidrager til styrkelse af det faglige samspil i studieretningen. Problemstillinger og materialevalg i samtidshistorie B tones i forhold til det konkrete faglige samarbejde.

Som tidligere nævnt bidrager samtidshistorie med ca. 15 timer i studieområdets del 3, men derudover skal undervisningen i øvrigt tilrettelægges blandt andet under hensyntagen til fagene i den aktuelle studieretning. Endelig indgår samtidshistorie som muligt fag i forbindelse med træningen af de generelle skrivekompetencer (jf. afsnit om skriftlighed) og i forbindelse med studieretningsprojektet. Det faglige samspil kan altså spille en betydelig rolle i faget, som da også med sit brede genstandsfelt let vil kunne bidrage hertil i samarbejde med de fleste fag. Samtidig bør fagets egne mål og kernestof dog stå centralt i dette samspil – (samtds)historien må her defineres inden for rammerne af de faglige mål.

Studieområdet del 3 (det internationale område)

Samtidshistorie arbejder i studieområdet sammen med international økonomi, dansk og fremmedsprog, og de i alt ca. 60 timer i del 3 fordeles ligeligt mellem fagene, jf. hhx-bekendtgørelsens bilag 2.

Arbejdet i del 3 organiseres inden for en tematisk ramme, der åbner mulighed for at fordybe sig i en række emner i tilknytning hertil. Omdrejningspunktet er elevernes individuelle og selvstændige arbejde med en flerfaglig problemstilling, og der er således en klar vægtning af induktive metoder. Undervisningen i samtidshistorie skal således i denne forbindelse inspirere til og understøtte elevernes valg af problemstillinger.

Fagets rolle vil kunne tage mange former, afhængigt af skolens tilrettelæggelse af det internationale område og de forskellige faser i arbejdet hermed. Indholdet af den faglige undervisning vil naturligvis afhænge af det aktuelle tema og kan helt eller delvist integreres med et af de 6-8 forløb i faget, eller man kan vælge udelukkende at lade timerne relatere sig til det tematiske samspil i studieområdet del 3. Beslutningen er op til den enkelte lærer. Lader man samtidshistorieundervisningen udgøre (en del af) et af fagets forløb, må man være opmærksom på, at undervisningen på den ene side skal kunne rummes inden for fagets kernestof; på den anden side skal der åbnes forskellige muligheder for faglig fordybelse for eleverne, og det kan derfor være nødvendigt at arbejde mindre snævert med det valgte emne, end man måske ellers ville være tilbøjelig til.

Uanset, hvordan undervisningen organiseres, eller hvilket tema den knytter sig til, skal fagets metodiske aspekt spille en betydelig rolle. Arbejdet med fagets metoder indgår som bekendt som et fagligt mål i samtidshistorie (jf. afsnit 2.1), men i studieområdet er bevidstheden om fagenes metoder en hovedkompetence, der skal udvikles og bruges i forbindelse med:

- valg af fagkombination i det internationale område
- overvejelser om metodevalg og fagenes bidrag i synopsisarbejdet i del 2 og 3
- bevidstheden om fagenes metodiske forskellighed igennem arbejdet i studieområdet

For samtidshistories vedkommende omfatter faglig metode først og fremmest arbejdet med historiske kilder som rester fra fortiden, der kan give os et mere eller mindre autentisk indblik i

fortidige hændelser, mentalitet og livsvilkår. Eleverne bør her gøres bevidste om kildernes udsagnsevne ud fra de spørgsmål, der stilles til den, ligesom de må være opmærksomme på kildens tendens for at kunne demonstrere en kritisk stillingtagen til kildens værdi i forhold til en given problemstilling. En sådan vurdering kræver en vis indsigt i perioden, de omstændigheder, kilden er blevet til under samt eventuelt afsenderen, og derfor er det desuden nødvendigt at benytte sig af fremstillinger i det historiske arbejde. Udover at det gøres klart for eleverne, hvad der menes med begreberne kilder og fremstillinger, kan det anbefales at diskutere med eleverne, at fremstillinger egentlig også er kilder, der igen bygger på andre kilder, og at fremstillinger derfor ikke i sig selv repræsenterer en endegyldig sandhed (problematisering af den objektive virkelighed). I forbindelse med kildearbejdet vil det i øvrigt være en god ide at vise, at kilder ikke nødvendigvis er tekster (selvom det i praksis meget ofte er tilfældet), men kan være fx billeder, genstande eller film. I forbindelse med sidstnævnte kan inddrages problemstillinger omkring brug af fiktion til at belyse fortiden.

Det er ikke et krav i studieområdet, at eleverne forholder sig videnskabsteoretisk til fagene, men det kan alligevel være befordrende for elevernes forståelse af fagenes forskellighed, at de har en bevidsthed om, at hhx-fagene overvejende kan rubriceres under henholdsvis samfundsvidenskabelige og humanistiske fag. Dette er specielt en pointe i forbindelse med samtidshistorie, da netop dette fag har berøringsflader til både samfundsvidenskab og humaniora. Kildeanalysen vil typisk i sit væsen være humanistisk (hermeneutisk), idet den subjektive fortolkning af kilden er afgørende for resultatet. Belyses den politiske og økonomiske samfundsudvikling i en given periode, vil man i historiefaget ofte benytte sig af samfunds faglige metoder som kvantitative undersøgelser, statistisk materiale og politiske ideologier som forståelsesramme.

Selvom metodeaspektet således er et vigtigt element i samtidshistorieundervisningen inden for rammerne af studieområdet, må det dog omvendt frarådes, at undervisningen kun fokuserer på metode. Dels er det vigtigt, at faget bruges til at sætte det aktuelle tema ind i en historisk ramme, dels bør eleverne ikke få opfattelsen af faglig metode som noget løsrevet, teoretisk, der ikke er knyttet til en (historisk) virkelighed.

Samtidshistorieundervisningen i studieområdet kan som nævnt tage mange former, og formen vil ofte ændre sig undervejs i forløbet. Fx kan undervisningen indledningsvis præsentere den historiske ramme om temaet for det internationale område og pege på mulige emner, man kan fordybe sig i afhængig af valg af fagkombination, periode og synsvinkel (fx individ eller samfund). Nogle af disse emner kan der arbejdes videre med i workshops på tværs af klasser eller gennem elevfremlæggelser i grupper. Herefter vil elevernes endelige valg af problemstilling ændre lærerens rolle til vejlederens, der understøtter elevernes metodiske og faglige proces i arbejdet med informationssøgning og problemformulering. I studieområdet indgår skriftlighed som en dimension, og en del af undervisningen i faget bør derfor inddrage skriftlige øvelser og produkter, jf. afsnit 3.2.

Studieretningen

I tilrettelæggelsen af undervisningen i selve faget skal der tages hensyn til det faglige samspil i klassens studieretning. Her er tale om en toning af faget, således at dele af undervisningens materiale vælges og behandles, så der knyttes an til temaer og begreber i studieretningsfagene. Dette krav skal ikke opfattes som et påbud om, at hele den faglige undervisning skal tjene som understøttelse af studieretningsfagene, da samtidshistorie først og fremmest har et kernestof, der skal behandles for at nå de faglige mål. Det er ej heller tanken, at studieretningen skal udvikle sig til

en ”sammenkøbt ret”, hvor undervisningen i alle fag ”smager” af det samme. Men der skal altså i dele af faget arbejdes med indhold og på måder, der har berøringsflader til andre fag, fx i konkrete flerfaglige forløb, skriftlige forløb eller studieture, således at fagene åbner sig mod hinanden og der kan opstå synergi, hvorved opfyldelsen af de forskellige faglige mål kan understøttes. Det er i et tæt samarbejde med de enkelte studieretningsfag, at samtidshistorie kan bidrage til at tone disse med en historisk dimension, der vil give eleverne en større forståelse af den kompleksitet, som det nuværende samfund bliver mere og mere præget af. Dette forehavende nødvendiggør naturligvis en vis koordination mellem fagene, fx gennem en fælles studieplan for klassen eller gennem teamsamarbejde.

I en internationalt orienteret studieretning, hvor der deltager sprogfag, international økonomi og afsætning, kan man fx forestille sig et samarbejde omkring integrationshistorie i Europa. Her kan samtidshistorie fx bidrage med baggrunden for etableringen af EF i 1950'erne og hvordan denne institution siden har udviklet sig, således at EU i dag har integreret en lang række samarbejdsområder, der ikke var lagt op til i forbindelse med den oprindelige traktat om de europæiske fællesskaber. Hvordan EU konkret arbejder i dag, og hvilken betydning det har for den europæiske udvikling kan så tages op i de forskellige fag i studieretningen.

Indgår tysk i studieretningen vil kernestofpunktet, *”væsentlige elementer i den politiske og økonomiske udvikling i Europa efter 1945”* med fordel kunne belyses ud fra en tysk synsvinkel. På samme måde vil punktet, *”forholdet mellem rige og fattige regioner og udviklingen i den globale arbejdsdeling”* oplagt kunne dækkes ind i samarbejde med international økonomi, hvor samtidshistorie fx kan behandle kolonisering og afkolonisering som et element i nord-syd konflikten eller diskutere globaliseringsbegrebet i historisk perspektiv.

En studieretning med spansk vil give en god baggrund for at arbejde med demokratiseringsprocesser med Spanien eller Latinamerika som eksempler, eller man kan specielt belyse det historiske forhold mellem USA og Latinamerika i forbindelse med forløb om USA's stormagtsposition over tid.

I en studieretning, der er domineret af mikroøkonomiske fagområder, fx virksomhedsøkonomi, vil et forløb, der behandler fx udviklingen af velfærdssamfundet i Danmark, kunne have et specielt fokus på erhvervsudviklingen, eventuelt problematiseret under overskriften, *”vækst for enhver pris?”*. Eller et samarbejde med virksomhedsøkonomi kunne fokusere på en bestemt branches problemer, fx tekstilindustriens problemstillinger i den midtjyske region. Her kunne samtidshistorie gennemgå tekstilindustriens udvikling i Danmark og dens betydning for lokalområdet samt problematisere hvad den stigende globalisering har betydet for denne industri. Her kunne eleverne evt. blive bedt om at se på dette fra den enkelte virksomhedsejers eller den enkelte arbejders synspunkt.

I studieretninger med afsætning kunne samtidshistorie se på begrebet amerikanisering i forbindelse med forløb om den kolde krig eller Danmark i 1950'erne, eller det ovenfor nævnte forløb om velfærdsstatens udvikling kunne i stedet fokusere på ændrede forbrugsmønstre og disses årsager og konsekvenser.

Et mere case-orienteret forløb kunne beskæftige sig med markedsføringen af et museum (evt. lokalt), hvor eleverne i samtidshistorie kunne udarbejde og præsentere forslag til museets historieformidling.

Studieretningsprojektet

Et særligt aspekt af det faglige samspil i studieretningen er arbejdet med studieretningsprojektet (jf. bilag 5 til hhx-bekendtgørelsen). Udgangspunktet er her en flerfaglig problemstilling, som eleverne har valgt, men som lærerne udarbejder opgavetitel til. Som ved øvrige former for fagligt samspil gælder, at der bør være mulighed for opfyldelse af de faglige mål i arbejdet med samtidshistorie i SRP. Dette kan give en række udfordringer. Vægtningen af de indgående fag afgøres af problemstillingen/opgavetitlen, der dog i sit væsen skal være flerfaglig – dvs. den kan ikke meningsfuldt besvares ud fra kun det ene fag. Fagene kan således spille meget forskellige roller i forskellige opgaver. Udgangspunktet for arbejdet er dog altid et studieretningsfag på A-niveau, og det betyder, at samtidshistorie ofte vil indgå i samspil med fag, der i deres indhold og metoder er ganske anderledes – det gælder specielt de mikroøkonomiske fag og matematik.

I den forbindelse bør man holde sig for øje, at vejledere fra begge fag skal medvirke til udarbejdelsen af opgavetitlen på en måde, der sikrer fagligheden i begge fag. Det skal dog igen understreges, at fagene bør integreres i opgavetitlen, så der ikke bliver tale om en opgave, der ”knækker over” i to enkeltfaglige dele uden nævneværdig forbindelse.

Fagkombinationerne og elevernes problemstillinger kan betyde, at der i studieretningsprojektet arbejdes med emner, som er usædvanlige i den faglige undervisning i samtidshistorie. Dette kan være med til at vise fagets mangfoldighed, men på den anden side bør vejlederen være opmærksom på, at eleven holder sig inden for fagets rammer på en måde, der ikke gør den historiske dimension alt for snæver ved fx at fokusere på enkelte produkters eller begrebers ”historie”. Ligeledes advares mod at lade samtidshistoriefaget dække af virksomhedsportrætter i historisk perspektiv. Sådanne portrætter vil igen have en tendens til at blive ganske snævre og kan stille store krav til elevernes kildekritiske evner, da informationerne som regel først og fremmest vil kunne hentes i virksomhedernes egne publikationer.

I stedet vil det i samspil med fag som afsætning og virksomhedsøkonomi ofte være fagets samfundsaglige dimension, der bringes i spil, idet de samfundsmæssige årsager og konsekvenser i forbindelse med fx en virksomheds udvikling bringes i spil. Her anbefales det dog, at man i udformningen af opgavetitlen er ret konkret med hensyn til, hvilke aspekter af samfundsudviklingen, man forventer, eleven kommer ind på, da dette i sig selv kan være et ret krævende ræsonnement.

I modsætning til studieområdet er det i forbindelse med studieretningsprojektet ikke et eksplicit krav, at eleverne forholder sig til fagenes metoder, men man kan med fordel opfordre eleverne til at gøre sig overvejelser desangående for at sikre en reel faglighed. Dokumentation i denne type opgaver er naturligvis altid væsentligt, men netop i opgaver med samtidshistorie, hvor bevidstheden om kilder er et centralt element, må det forventes, at eleverne dokumenterer deres påstande. Endelig kan det være en god ide at vedlægge historisk kildemateriale til opgavetitlen for at sikre den faglige dybde. Det er ikke et krav, at der indgår en kildeanalyse i opgaver med samtidshistorie, men en eller flere kilder som bilag til titlen vil kunne lede eleven på sporet af, hvordan der kan arbejdes historisk med den valgte problemstilling.

For eksempler på opgavetitler til studieretningsprojektet henvises til <http://www.emu.dk/gym/tvaers/fag/stprojekt/hhxhtx/hhx.html>.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

I den løbende evaluering sættes fokus dels på eleven, dels på undervisningen. Eleven skal have en klar opfattelse af udviklingen i sit eget standpunkt med hensyn til opfyldelsen af de faglige mål. Denne del af evalueringen er individuel og kan fx antage følgende former:

- Feedback på mundtlig præsentation og diskussion
- Selvevalueringsøvelse, fx refleksionsskrivning
- Vejledningssamtale
- Test

Hvad angår undervisningen som helhed, er formålet med evalueringen at give mulighed for at justere undervisningen. Fokuspunkter kan i den forbindelse være det faglige niveau (i forhold til henholdsvis klassen og de faglige mål), progression i undervisningen, arbejdsformerne (variation, elevønsker), undervisningsmateriale, lærerens indsats. Hermed gives samtidig lejlighed til at eleverne kan få indflydelse på undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse. Evalueringer af denne type foretages fx i forbindelse med afslutningen af større forløb, fx i form af evalueringsskema eller diskussion med elever, gruppe- eller klassevis. Det kan anbefales, at der anvendes forskellige evalueringsformer i løbet af undervisningen.

4.2 Prøveformer

For generelle regler vedrørende eksamen henvises til bekendtgørelsen om ”prøver og eksamen i de almene og studieforberedende ungdoms- og voksenuddannelser” (eksamensbekendtgørelsen).

I forbindelse med den mundtlige prøve i samtidshistorie kan der vælges mellem to forskellige prøveformer. Den valgte prøveform, som fastsættes af skolen, gælder for alle elever på det givne hold.

Prøveform a

Mundtlig prøve på grundlag af et ukendt materiale og et antal spørgsmål. Prøvematerialet godkendes af censor forud for prøvens afholdelse.

Eksaminationstiden er ca. 24 minutter. Der gives ca. 48 minutters forberedelsestid.

Eksaminationen former sig som en samtale mellem eksaminand og eksaminator.

Et prøvemateriale må højst anvendes ved tre eksaminationer på samme hold.

Ved denne prøveform bør det ukendte materiale have et omfang på 2-4 A4-sider, afhængigt af teksternes sværhedsgrad. Antallet af spørgsmål kan variere alt efter de enkelte spørgsmåls kompleksitet. Det er dog vigtigt, at spørgsmålene afspejler flere taksonomiske niveauer, ligesom tekstmaterialet og de stillede spørgsmål generelt sammensættes, så de har en bredde, der svarer til bredden i undervisningsbeskrivelsen. Herigennem får eksaminanderne lejlighed til at demonstrere opfyldelsen af de faglige mål. Det anbefales derfor, at eksamensopgaverne sammen med undervisningsbeskrivelsen fremsendes til censor mindst fem arbejdsdage før prøvens afholdelse, da prøvematerialet skal godkendes af censor. Eksamensopgaverne bør alle være forsynet med en overskrift, der angiver forløb/hovedproblemstillinger, som det ukendte tekstmateriale og de stillede spørgsmål er centreret om. Et prøvemateriale må anvendes ved højst tre eksaminationer på samme hold, dvs. det samme materiale kan anvendes over flere dage, og alle eksamensopgaver skal være til

stede, når den første eksaminand trækker. Hver eksaminand skal kunne vælge mellem mindst fire opgaver. Ved forberedelse må alle hjælpemidler medbringes, dog er kommunikation med omverdenen, herunder brug af internet, ikke tilladt.

Eksaminationen former sig som en samtale mellem eksaminator og eksaminand. Under eksaminationen må eksaminanden støtte sig til prøvematerialet samt notater og andet materiale i elektronisk eller papirform, men direkte oplæsning fra notaterne eller fx lærebogsmateriale bør frarådes. Karakteren fastsættes af eksaminator og censor i forening i overensstemmelse med de gældende regler for karakterfastsættelse og meddeles efterfølgende til eksaminanden. Det anbefales, at der gives en kort begrundelse for karakteren.

Eksempler på prøvemateriale og spørgsmål til prøveform a:

Eksempel 1: Europæisk samarbejde og kulturskifte

Tekster:

- a. Præamblen til Rom-traktaten, 1957 (ca. 2 sider. Teksten er hentet fra Cd-rommen: *Hvem byggede Danmark?*, LO / Munksgaard 1998)
- b. Socialdemokratiets EF-udtalelse. Vedtaget på den ekstraordinære kongres, 10. september 1972 (ca. 2 sider. Teksten er hentet fra Cd-rommen: *Hvem byggede Danmark?*, LO / Munksgaard 1998)

Spørgsmål:

1. Redegør for EF/EU's historie fra 1957 til i dag. Giv herunder en forklaring på hvorfor EF oprindeligt blev dannet
2. Giv en analyse af de danske politiske partiers holdning til de væsentligste EU-traktater
3. Vurder mulighederne for at opnå enighed mellem de politiske partier om den fremtidige EU-politik

Eksempel 2: Imperialismen som forudsætningen for globaliseringen

Tekster:

- a. Lloyd Georges tilbageblik på krigsudbruddet (ca. 2 ½ side. Teksten er hentet fra Johan Bender & Hans Kurt Gade: *Imperialismen og 1. Verdenskrig 1870-1918*, Munksgaard 1986)
- b. ”Women of Britain say – GO”, engelsk krigspropagandaplakat. (Plakaten er hentet fra Johan Bender & Hans Kurt Gade: *Imperialismen og 1. Verdenskrig 1870-1918*, Munksgaard 1986)
- c. Uddrag af Versaillestraktaten (der kan udvælges materiale, der svarer til ca. 1 side. Teksten er hentet fra Michael Klos: *Den 1. Verdenskrig. Europas historie 1870-1930*, Systime 2004)
- d. Kort der viser fronternes udvikling under Første Verdenskrig og det nye europakort efter 1919 (kort kan hentes i de fleste gængse værker der omhandler perioden).

Spørgsmål:

1. Analysér kilden ”Lloyd Georges tilbageblik på krigsudbruddet” med henblik på at forklare udbruddet af Første Verdenskrig
2. Vurder kolonikapløbets betydning for udbruddet af Første Verdenskrig
3. Gør rede for hovedindholdet af Versaillesfreden. Vurder herunder, hvilke af stormagterne, der især kom til at dominere fredsslutningen
4. Vurder de langsigtede virkninger af Første Verdenskrig og Versaillesfreden

Prøveform b

Mundtlig prøve på grundlag af et ukendt materiale med relation til et fra undervisningen kendt fagligt område. Prøvematerialet godkendes af censor forud for prøvens afholdelse. Eksaminanden udarbejder med udgangspunkt i materialet en synopsis.

Eksaminationstiden er ca. 24 minutter. Der gives ca. 24 timers forberedelsestid, dog ikke mindre end 24 timer.

Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens præsentation af sin synopsis suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator. Eksaminanden bedømmes alene ud fra den mundtlige præstation.

Et prøvemateriale må højst anvendes ved tre eksaminationer på samme hold.

Omfanget af prøvematerialet bør ligge på mellem 10 og 15 sider afhængig af teksternes sværhedsgrad. Eksempler på materiale er historiske kilder og fremstillinger, billeder, tabeller, andre former for statistik, litterære tekster, tegneserier, internetmaterialer, film. Generelt anbefales, at prøvematerialet afspejler de materialetyper, der er arbejdet med i undervisningen. Der bør derfor i undervisningen inddrages et bredt udsnit af materialetyper, så der er mulighed for at sammensætte varierede materialesæt, der giver eksaminanden mulighed for at demonstrere faglig viden og overblik og analysere og vurdere faglige problemstillinger ved hjælp af fagets metoder og begreber. Materialet udvælges således, at det tager udgangspunkt i et fra undervisningen kendt område og hele materialet bør tilsammen præsentere en bredde, der svarer til bredden i undervisningsbeskrivelsen. Det anbefales derfor, at eksamensopgaverne sammen med undervisningsbeskrivelsen fremsendes til censor mindst fem arbejdsdage før prøvens afholdelse, da prøvematerialet skal godkendes af censor. Hvert sæt prøvemateriale bør være forsynet med en overskrift, der angiver hvilket emne eller forløb, eksaminanden har trukket af hensyn til dennes mulighed for at afgrænse sin besvarelse. Materialet inden for hver opgave bør rumme en vis bredde, så eleven får mulighed for at perspektivere og trække lange linier inden for eller på tværs af forløb. Læreren skal ikke udarbejde spørgsmål til materialet. Et prøvemateriale må anvendes ved højst tre eksaminationer på samme hold, dvs. det samme materiale kan anvendes over flere dage, og alle eksamensopgaver skal være til stede, når den første eksaminand trækker. Hver eksaminand skal kunne vælge mellem mindst fire opgaver. Eksaminator og censor forestår lodtrækningen af tekstmaterialet, dog kan skolens leder eller en repræsentant herfor erstatte censor. Der gives ca. 24 timers forberedelse, forstået på den måde, at ingen eksaminand må have mindre end 24 timer, hvorimod nogle af praktiske hensyn kan få lidt længere tid. Fx kan man lade alle eksaminander trække i rækkefølge om morgenen, dagen før prøven, eller lade dem trække i ”puljer”, fx om morgenen og ved frokosttid.

På baggrund af det udleverede prøvemateriale, relevant kernestof/supplerende stof samt evt. materiale, eleven har fundet, opstiller, dokumenterer og diskuterer eksaminanden en eller flere faglige problemstillinger, der bringer flere taksonomiske niveauer i spil. Dog ikke nødvendigvis en egentlig problemformulering som det kendes fra fx studieområdet. Det er ikke et krav, at eksaminanden forholder sig lige grundigt til alle dele af det udleverede materiale, men det forventes at materialet inddrages i bred forstand. I forberedelsestiden er det tilladt, at flere elever (fx de, der har trukket enslydende materiale) forbereder sig sammen. Det anbefales dog, at skolen ikke spiller en aktiv rolle i at etablere grupperne, og at det understreges over for eleverne, at synopsis udarbejdes individuelt af hensyn til selvstændigheden ved eksaminationen.

Synopsis

En synopsis er et skriftligt oplæg til en mundtlige fremlæggelse/diskussion og fungerer dermed dels som struktureringsredskab for eleven, dels giver den sammen med fremlæggelsen eksaminator og censor et auditivt og visuelt indtryk. Synopsen er således ikke den færdige besvarelse, men en forkortet og koncentreret udgave. Hvor den traditionelle skriftlige opgave er lukket og afsluttet, er synopsen karakteriseret ved at være åben for uddybninger og tilføjelser, og indeholder momenter som lægger op til dialog.

Forslag til disposition af synopsen:

- Præsentation af emnet
- Redegørelse for valg af problemstilling(er)
- Analyse og diskussion i koncentreret form af de(n) valgte problemstilling(er) under inddragelse af prøvematerialet og andet relevant materiale
- Vurdering og perspektivering i koncentreret form, herunder
faglig stillingtagen til problemstilling(er) og perspektivering til nutiden eller dele af de i undervisningen gennemgåede forløb

Synopsen forventes at have et omfang af 1-2 sider. Eksaminanden bedømmes alene på den mundtlige præstation, men det anbefales, at synopsen udleveres til eksaminator og censor med henblik på at tydeliggøre den røde tråd i eksaminandens fremlæggelse. Selve eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens mundtlige præsentation af valgte problemstillinger, analyse, vurdering og konklusioner. Det er tilladt at understøtte præsentationen med visuelle midler, dog er det vigtigt, at form ikke kommer til at overskygge indhold. Der gives herefter god tid til en samtale mellem eksaminator og eksaminand, hvor punkter fra den mundtlige fremlæggelse uddybes, ligesom der kan kobles til relevante faglige perspektiver, som ikke er berørt. Under hele eksaminationen må eksaminanden støtte sig til prøvematerialet samt notater og andet materiale i elektronisk eller papirform, men direkte oplæsning fra notaterne eller fx lærebogsmateriale bør frarådes. Karakteren fastsættes af eksaminator og censor i forening i overensstemmelse med de gældende regler for karakterfastsættelse og meddeles efterfølgende til eksaminanden. Det anbefales, at der gives en kort begrundelse for karakteren.

Eleverne bør forud for eksamen med prøveform b være trænet i at udarbejde og fremlægge synopser. Træningen kan ske gennem progression, således at eleverne gradvist træner følgende kompetencer:

- Stille spørgsmål til dagens tekst og tabel og besvare spørgsmål ud fra en disposition
- Udarbejde en problemformulering og heraf udledte underspørgsmål/problemstillinger, der kan besvares ud fra udleveret materiale og begreber
- Undersøge og besvare egne problemstillinger med brug af udleveret materiale, begreber, teori og fundet materiale
- Udarbejde en hel synopsis med undersøgelse og diskussion og efterfølgende evaluering
- Indgå i en faglig dialog på baggrund af en synopsis

Eksempler på prøvemateriale til prøveform b

Eksempel 1 til forløbet ”Den europæiske virkelighed efter murens fald”

Tekster:

1. Trumandoktrinen. 1947 (ca. 2 sider. Teksten findes i Johan Bender & Hans Kurt Gade: *Stormagtspolitikken 1945-82*. Munksgaard 1989).
2. Marshallplanen. 1947 (ca. 2 sider. Teksten findes i Johan Bender & Hans Kurt Gade: *Stormagtspolitikken 1945-82*. Munksgaard 1989).
3. Vaclav Havel: Timen mellem taber og politiker (ca. 3 sider. Findes på <http://www.his2rie.dk/sites/388/1/10149/5248m0m0m0m0/index.php4>).
4. Gorbatsjov om genforeningsspørgsmålet. 21. februar 1990 (ca. 2 sider. Findes i Carl-Johan Bryld & Harry Haue: *Kilder til den nye verden*, Systime 1997).
5. Diverse statistikker om den økonomiske udvikling i Østeuropa (Findes i Nøgletal og fakta om Den Europæiske Union. De Europæiske fællesskaber 2004).

Eksempel 2 til forløbet ”Det danske velfærdssystem under pres”

Tekster:

1. Hanne Reintoft: Den bedste forsorg i verden. 1981 (ca. 2 sider. Teksten findes i Ebbe Foged m.fl.: *Danmark i nyeste tid. Danmarks historie efter 1973*, Gyldendal 2001).
2. Britt Søndergaard: Den ny fattigdom. Det Fri Aktuelt. 17/8 1998 (ca. 2 sider. Teksten findes i Ebbe Foged m.fl.: *Danmark i nyeste tid. Danmarks historie efter 1973*, Gyldendal 2001).
3. Lars Olsen: Den ny klassekamp (fra Erik Meier Carlsen m.fl.: *En europæisk Utopi*. Fremad 1995) (ca. 4 sider. Teksten findes i Ebbe Foged m.fl.: *Danmark i nyeste tid. Danmarks historie efter 1973*, Gyldendal 2001).
4. Anders Fogh Rasmussen: *Fra socialstat til minimalstat*. Samleren (uddrag fra kapital 1 på 3-4 sider. Bogen kan findes på http://www.minimalstaten.venstre.nu/Hele_bogen.6618.0.html).
5. Sandy French og Marie Louise Kjølbye: De svageste frygter velfærdsstatens afvikling (ca. 2 sider. Findes i Information den 30. november 2004).

4.3. Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvor høj grad eksaminanden er i stand til at opfylde fagets mål, som de er angivet i pkt. 2.1.

Eksaminanden skal herunder kunne:

- *relatere en given problemstilling til andre dele af faget, således at sammenhængene fremstår i såvel et fortids- som et nutidsperspektiv*
- *anvende relevant faglig argumentation*
- *disponere og formidle en faglig problemstilling*

Uanset valg af prøveform skal bedømmelsen først og fremmest tage udgangspunkt i elevens opfyldelse af de faglige mål for samtidshistorie. Herunder er evnen til at perspektivere og se historiens lange liner vigtig. Bedømmelsen skal altid gennemføres som en helhedsbedømmelse af eksaminandens præstation.